

**YANGI O‘ZBEKISTON STRATEGIYASI VA ‘4K’
KOMPETENSIYALARI: KREATIV SALOHIYATNI RIVOJLANTIRISH**

Asatova Dilsora Zohid qizi

*Toshkent davlat pedagogika universiteti Pedagogika yo‘nalishi 101-
guruh magistranti*

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida belgilangan maqsad va vazifalar hamda bo‘lajak o‘qituvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Kreativlikni shakllantirish va rivojlantirishda 21-asr ko‘nikmalari sifatida tan olingan “4K” kompetensiyalari – kreativlik, tanqidiy fikrlash, hamkorlik va kommunikatsiya kabi jihatlarining ahamiyati yoritib berilgan.*

***Kalit so‘zlar:** Yangi O‘zbekiston strategiyasi, “4K” kompetensiyalari, kreativ salohiyat, bo‘lajak o‘qituvchilar, pedagogik texnologiyalar.*

Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida har bir sohada innovatsion yondashuvlar va kreativ fikrlash salohiyatiga ega bo‘lgan mutaxassislarni tayyorlash dolzarb masalaga aylangan. Xususan, ta’lim sohasida bo‘lajak o‘qituvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish, ularni 21-asr talablariga javob bera oladigan bilim, ko‘nikma va kompetensiyalar bilan qurollantirish zaruriyati kundan-kunga ortib bormoqda. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida ushbu yo‘nalishga alohida e’tibor qaratilib, zamonaviy ta’lim usullarini joriy etish va innovatsion pedagogik yondashuvlarni rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Bo‘lajak o‘qituvchilarni kreativ salohiyatga ega mutaxassis sifatida shakllantirishda “4K” kompetensiyalari – kreativlik, tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya va hamkorlik – muhim ahamiyatga ega. Bu kompetensiyalar ta’lim jarayonida faqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirish emas, balki o‘quvchilarda ijodiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ayniqsa, o'qituvchi sifatida ijodiy va innovatsion fikrlash qobiliyatiga ega bo'lish, bugungi shiddat bilan o'zgarayotgan dunyo talablariga moslashishda muhim o'rin tutadi.

Ushbu maqolada Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ko'zda tutilgan islohotlar va "4K" kompetensiyalari orqali bo'lajak o'qituvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish masalalari keng yoritiladi. Maqolada ta'lim jarayonlarini yangi bosqichga ko'tarish, o'quv jarayonlarida kreativ yondashuvlarni joriy etish hamda bo'lajak pedagoglarni zamonaviy ta'lim usullari bilan boyitish usullari atroflicha ko'rib chiqiladi. Ushbu yondashuv nafaqat o'qituvchi shaxsining professional rivojlanishiga, balki umuman, mamlakatning ta'lim tizimini xalqaro darajada raqobatbardosh holga keltirishga xizmat qiladi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ta'lim tizimini isloh qilish, uni xalqaro standartlarga moslashtirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Mamlakat taraqqiyoti uchun kelajak avlodni har tomonlama yetuk, ijodkor va raqobatbardosh shaxslar sifatida tarbiyalash muhimdir. Ushbu strategiyada ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalar va zamonaviy metodlarni qo'llash orqali yangi avlod o'qituvchilarining professional salohiyatini oshirish maqsad qilingan. Islohotlarning muhim yo'nalishlaridan biri bu bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy va innovatsion salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan amaliy chora-tadbirlar majmuasidir. Bunda "4K" kompetensiyalari – kreativlik, tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya va hamkorlik – alohida o'rin tutadi. Ushbu kompetensiyalar nafaqat o'qituvchining kasbiy mahoratini oshirish, balki o'quvchilarning ijodiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini shakllantirish uchun ham zarurdir.

"4K" kompetensiyalari 21-asrda zamonaviy ta'lim tizimining asosi sifatida qaraladi. Har bir kompetensiya o'quv jarayonida muhim rol o'ynaydi:

Kreativlik – o'qituvchilarning ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirib, o'quv jarayonlarini qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi.

Tanqidiy fikrlash – muammolarni tahlil qilish, mustaqil qaror qabul

qilish va muayyan vaziyatlarda samarali yechimlarni topish qobiliyatidir.

Kommunikatsiya – o‘qituvchi va o‘quvchilar o‘rtasidagi muloqotni yaxshilash va samarali fikr almashishni ta’minlaydi.

Hamkorlik – guruhda ishlash, o‘quvchilar bilan birgalikda maqsad sari harakat qilish ko‘nikmasidir.

Bo‘lajak o‘qituvchilar ushbu kompetensiyalarni o‘zlashtirish orqali nafaqat ta’lim jarayonini innovatsion tarzda olib borish, balki o‘quvchilarning ham kreativ salohiyatini rivojlantirishga hissa qo‘shadilar.

Kreativ salohiyatni rivojlantirish texnologiyalari

Bo‘lajak o‘qituvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish uchun quyidagi zamonaviy texnologiyalar va usullardan foydalanish mumkin:

1. Interaktiv platformalar – masalan, Kahoot, Quizizz va Nearpod kabi dasturlar darslarni qiziqarli va interaktiv shaklda tashkil etishga yordam beradi.

2. Loyiha asosida o‘qitish – o‘quvchilarning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv qobiliyatlarini rivojlantirish uchun real muammolar asosida loyiha ishlari bajarish.

3. Gamifikatsiya – o‘yin elementlarini dars jarayonlariga qo‘shib, o‘quvchilarni o‘qishga rag‘batlantirish.

4. Kognitiv treninglar – o‘qituvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashqlar.

Yangi O‘zbekiston strategiyasi va kreativlikning uzviy bog‘liqligi

Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi mamlakatni har tomonlama rivojlantirish, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va xalq farovonligini oshirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlarni o‘z ichiga oladi. Ushbu strategiyaning muhim yo‘nalishlaridan biri ta’lim tizimini modernizatsiya qilish bo‘lib, unda inson kapitalini rivojlantirish, kreativ va innovatsion salohiyatga ega avlodni tarbiyalash bosh maqsad qilib belgilangan. Kreativlik Yangi O‘zbekistonni qurishda asosiy omillardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Chunki ijodiy fikrlash qobiliyatiga ega kadrlar, xususan, o‘qituvchilar, jamiyatning barcha sohalarida ilg‘or yutuqlarga erishish uchun poydevor yaratadi. Taraqqiyot

strategiyasi ijodiy yondashuvni qo'llab-quvvatlash, ta'limni raqamlashtirish, yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish va o'quv jarayonlarini innovatsion usullar bilan boyitish orqali kreativ fikrlaydigan mutaxassislar tayyorlashni ko'zda tutadi.

Kreativlikni rivojlantirishning strategik ahamiyati

Yangi O'zbekiston strategiyasida ta'kidlanganidek, ijodkor va tanqidiy fikrlaydigan yoshlarni tarbiyalash mamlakatning global miqyosda raqobatbardoshligini oshiradi. Ushbu yondashuvning amaliy jihatlari quyidagilardan iborat:

1. Ta'lim mazmunini yangilash – zamonaviy fanlar, kreativ yondashuv va texnologiyalarga asoslangan dars jarayonlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshirish.

2. O'qituvchilarni tayyorlash va qayta tayyorlash – bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish, ularni zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodikalar bilan tanishtirish, kreativlikni rag'batlantiruvchi muhit yaratish.

3. Texnologiyalardan foydalanish – ta'lim jarayonlariga innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish, ular uchun yangi imkoniyatlar yaratish.

“4K” kompetensiyalari – kreativlik, tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya va hamkorlik – taraqqiyot strategiyasi bilan uyg'un holda ijodiy salohiyatni rivojlantirishning asosi sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu kompetensiyalar o'quvchilarda quyidagi ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi:

Muammolarni hal qilish – kreativ yondashuv orqali o'quvchilarga murakkab vaziyatlarni mustaqil tahlil qilish va samarali yechimlar topish qobiliyatini singdiradi.

Ijodiy fikrlashni rag'batlantirish – turli loyihalar va amaliy mashg'ulotlar orqali ijodkorlikni rivojlantiradi.

Jamoda ishlash – hamkorlikni rivojlantirish orqali o'quvchilarni birgalikda ishlash, qarorlar qabul qilish va natijaga erishish ko'nikmalariga o'rgatadi.

Fikr almashish va o'zini ifoda etish – kommunikatsiya ko'nikmalari

orqali o'quvchilarning o'z fikrlarini aniq, lo'nda va samarali ifoda etishi ta'minlanadi.

Praktik natijalar:

Taraqqiyot strategiyasi va kreativlikning uzviy bog'liqligi ta'limning barcha bosqichlarida sezilarli natijalar keltiradi. Jumladan:

- Bo'lajak o'qituvchilar innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda, ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etadi.

- O'quvchilar ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirib, mustaqil o'qish va tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'ladi.

- Pedagogik jarayonlarda kreativ yondashuvni qo'llash orqali o'quvchilarni ilmiy-ijodiy faoliyatga jalb qilish imkoniyati oshadi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi mamlakat ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ijodkor avlodni tarbiyalash va innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish uchun mustahkam asos yaratadi. Ushbu strategiya doirasida bo'lajak o'qituvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish masalasi alohida dolzarb vazifa sifatida ko'riladi.

Maqolada tahlil qilinganidek, ijodiy fikrlashni shakllantirish va mustahkamlashda "4K" kompetensiyalari – kreativlik, tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya va hamkorlik – muhim o'rin tutadi. Ushbu kompetensiyalar o'qituvchilarning zamonaviy talab va ehtiyojlarga moslashishini ta'minlaydi, ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarda ijodkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bo'lajak o'qituvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur:

-Zamonaviy texnologiyalar va interaktiv platformalardan faol foydalanish;

-Kreativ va innovatsion yondashuvlarga asoslangan ta'lim metodlarini qo'llash;

-“4K” kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan maxsus dastur va mashg'ulotlarni joriy etish.

Xulosa qilib aytganda, ijodiy salohiyat va zamonaviy kompetensiyalarni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar ta'lim

jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqadi. Bu esa nafaqat bo'lajak o'qituvchilarni yuqori malakali mutaxassis sifatida tayyorlashga, balki jamiyatning umuman taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shadi. Shu bois, ta'lim sohasida kreativlikni rivojlantirish strategik ahamiyatga ega jarayon sifatida davom ettirilishi zarur.

Foydalanilgan adasbiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "Yangi O'zbekistonning 2022-2026-yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli farmoni.

2. Vygotskiy, L.S. "Pedagogik psixologiya". Moskva, 1986.

3. Maslow, A.H. "Motivatsiya va shaxsiyat". New York, 1954.

4. Shodmonova, S. "Boshlang'ich ta'limda ijodiy yondashuv asoslari". Toshkent, 2019.

5. Davydov, V.V. "O'qitishning nazariy asoslari". Moskva, 1996.

6. Trilling, B., & Fadel, C. "21st Century Skills: Learning for Life in Our Times". San Francisco,